

Nr 165.

Av herr **Arne**mark m. fl., *angående planmässigt och effektivt tillgodogörande inom vårt försvar av de värnpliktigas civila kunskaper och yrkesfärdigheter.*

Vikten av att vårt land äger en väl förberedd försvarsberedskap står inför vår tids erfarenheter klarare än någonsin. Detta gäller såväl vår materiella som personella beredskap. Exemplet från vårt östra grannland visar, att *hög kvalitet* hos en försvarsorganisation och *omsorgsfull planering* av försvarsanstalterna i förväg kunna i hög grad neutralisera kvantitativ underlägsenhet. Denna erfarenhet är ägnad att stärka våra förhoppningar på att med framgång kunna försvara vårt lands oberoende.

I det farofyllda läge, som vårt land nu befinner sig, måste givetvis omsorgerna främst inrikta sig på åtgärder, som äro ägnade att mycket snabbt kunna förstärka våra försvarsanstalter. Därför bör emellertid omtanken om den något fjärrare framtiden ej släppas ur sikte. Mycket talar nämligen för att vårt lands utrikespolitiska läge under en avsevärd framtid kan bli sådant, att värnandet av vårt lands oberoende och vårt folks rätt att leva sitt eget fria liv måste bli den allt annat överskuggande frågan för vårt folk. Med begränsade ekonomiska resurser och relativt liten folkmängd blir det då för vårt land av den yttersta vikt att söka finna framkomliga utvägar, ägnade att giva våra försvarsmedel högsta möjliga kvalitet.

Modern materiel i betryggande omfattning och tillräcklig övningsstid för våra värnpliktiga bli härvidlag fundamentala ting. Men det framstår även såsom ett viktigt spörsmål, hur man skall kunna finna de bästa utvägarna för att så planmässigt och så effektivt som möjligt kunna *utnyttja våra värnpliktigas civila kunskaper och yrkesfärdigheter i försvarets tjänst*. Med andra ord, hur man i största möjliga omfattning inom vårt försvar skall kunna realisera mottot: *Rätt man på rätt plats*. Tillkomsten av nya vapen och en fortskridande mekanisering av vårt försvar medför, att tjänstegrenarna bli allt flera och specialiserade. Alltmera ökad vikt synes därför böra fästas vid, att respektive vapenslag och tjänstegrenar tillföras värnpliktiga, vilkas sysselsättning i det civila gör dem särskilt ägnade att tilldelas viss tjänstegren. Metodiska strävanden i den riktningen måste följaktligen framstå såsom ett betydelsefullt medel för ernående av kvalitativ förstärkning av vårt försvar.

Vid inskrivningen av de värnpliktiga ägnas väl i allmänhet också uppmärksamhet åt denna sida av saken, likaså vid fördelningen av de värnpliktiga på respektive tjänstegrenar inom truppförbanden. För lekmannen förefaller det dock som om omsorgen i berörda hänseende borde kunna ökas betydligt även vid nämnda tillfällen.

Sedan första värnpliktsövningarna fullgjorts, torde emellertid med nuvarande system för rullföring och inkallelser omsorgen om att vinna klarhet

om de värnpliktigas civila yrkesfärdighet och tillgodogörandet därav för försvaret i stort sett hava släppts. Åtminstone förefaller det så för lekmannen, som endast är i tillfälle att se på saken utifrån. Ett stort antal av de värnpliktiga torde emellertid göra sitt definitiva val av levnadsbana först efter det första värnplikten fullgjorts. Det förefaller vara av värde för de militära myndigheterna att även äga god kännedom om det yrke, den värnpliktige valt och de civila färdigheter, som han förvärvat efter den första värnpliktens fullgörande, för att de skola kunna i möjligaste mån låta dem komma försvaret tillgodo vid bestämmandet av de värnpliktigas krigsplacering.

Vid de efter krigsutbrottet den 1 september i fjol skedda inkallelserna framkom åtskillig kritik dels mot själva inkallelsesystemet, dels mot det sätt, på vilket de inkallade värnpliktiga utnyttjades inom den militära verksamheten. Man förmenade, att landets försvar i många fall hade haft större nytta av att exempelvis ingenjörer disponerats för tekniska uppgifter, t. ex. inom krigsindustrien, för byggandet av skyddsrum och dylikt, än att uttagas för bestridandet av ren vakttjänst. Oavsett det berättigade eller icke i sistnämnda kritik, anföres den, därför att den i sin mån illustrerar behovet av en i *förväg noggrant planerad* »sortering» av de värnpliktiga vid deras krigsplacering, varvid kännedomen om vederbörandes civila verksamhet och färdigheter många gånger måste bli i hög grad bestämmande för ernående av en för försvaret ändamålsenlig placering av de värnpliktiga.

Med anledning av den kritik, som förekommit, har ställts i utsikt en reformering av det nuvarande inkallelsesystemet. Enligt i pressen synlig uppgift har av vederbörande myndighet föreslagits en omläggning därhän, att inkallelserna skulle ske på grundval av respektive värnpliktigas krigsplacering. Vi förutsätta, att i samband härmed även avses att företaga en reformering av det nuvarande rullföringssystemet. Att detta visat sig icke fylla sin uppgift helt tillfredsställande, torde icke kunna läggas de befattningshavare till last, som haft att ombesörja dess uppgifter, utan måste säkerligen tillskrivas det föråldrade systemet självt och dess bristande resurser i olika avseenden.

Såsom redan anförts förutsättes det, att en reformering av rullföringssystemet förestår och att vissa utredningar komma att föregå nämnda reformering. Det synes önskvärt och erforderligt, att nämnda utredning även tar sikte på att finna utvägar för möjliggörande av ett effektivt utnyttjande i försvarets tjänst av speciellt de yrkes- och andra färdigheter som de värnpliktiga förvärvat efter fullgörandet av sin första värnpliktstjänstgöring. Hur detta skall ske, bör bli utredningens sak att utfinna. Ett tillvägagångssätt, som synes böra övervägas, är att föreskriva, att uppgiften om yrke i nuvarande mönstringsanmälan göres betydligt utförligare än för närvarande. Otvivelaktigt vore det av värde för den militära myndighet, som sysslar med de värnpliktigas krigsplacering, att veta något mera om vederbörandes sysselsättning än vad blott och bart en titel av något slag anger. Det skulle väl även i detta sammanhang ha sitt värde, att den mönstrande även lämnade uppgifter på om han är eller varit aktiv medlem i skytteförening eller annan frivillig försvarsorganisation, om han är aktiv idrottsman av något slag o. s. v.

Spörsmålet, hur man inom vår försvarsorganisation skall gå tillväga för att effektivt och metodiskt kunna tillgodogöra sig de värnpliktigas civila färdigheter och kunskaper för vårt riksförsvaret, synes emellertid icke böra begränsas enbart till reformer i detta syfte inom rullföringsväsendet och inkallelse-systemet. Behovet av reformer inom nyssnämnda område har här särskilt framhållits, därför att de synas erforderliga såsom grundval för ett metodiskt planeringsarbete i här berört syfte. Den utredning i saken, som vi föreslå, bör därför taga sikte på våra försvarsanstalter i vidsträckt mening: krigsindustrin och luftskyddet böra sålunda innefattas. Det bör givetvis undvikas, att värnpliktiga, som äro absolut nödvändiga inom t. ex. krigsindustrin, krigs-placeras på måhända ansvarsfulla poster vid de stridande truppförbanden.

Med hänvisning till vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om allsidig utredning om åtgärder i syfte att ernå ett planmässigt och effektivt tillgodogörande inom vårt försvar av de värnpliktigas civila kunskaper och yrkesfärdigheter samt att Kungl. Maj:t, i den mån riksdagens medverkan skulle påkallas för vidtagande av dylika åtgärder, måtte förelägga riksdagen de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 23 januari 1940.

Gustaf Arnemark.

Folke Kyling.

Bj. Holmgren.

N. V. Sandström.

Stig Janson
i Frändesta.
